Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, B. No: 2023/7496 (3.9.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ İKİNCİ BÖLÜM KARAR

(Başvuru Numarası: 2023/7496)

Karar Tarihi: 3/9/2026

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, protesto etmek amacıyla adliye binasına boya fırlatılmasından dolayı adli para cezasına mahkûm edilme nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/1/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, olayların yaşandığı tarihte bir üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde lisans öğrencisidir.

6. Kamuoyunda "Gezi Olayları" olarak bilinen hadiselerin (bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. (emsal karar) [2. B.], B. No: 2014/17177, 19/4/2018, § 8; (emsal karar) [2. B.], B. No: 2014/5218, 19/4/2018, § 10) yaşandığı süreç içinde vefat eden bir göstericinin haklarını savunmak ve olaylara ilişkin yapılan yargılamalara olan tepkilerini gösterebilmek adına 23/9/2013 tarihinde başvurucunun da içinde olduğu bir grup Ankara Adliyesinin önünde toplanarak gösteri düzenlemiştir. Gösteriler sırasında sloganlar atılmış ve adliye binası önüne dövizler asılmıştır.

7. Anılan grupla birlikte hareket eden başvurucu ayrıca gösteriler sırasında adliye binasının (C) numaralı kapısına kırmızı renkte boya fırlatmıştır. Bunun üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında kamu malına zarar verme suçundan soruşturma başlatılmıştır.

8. Soruşturma kapsamında Başsavcılık 26/2/2014 tarihinde başvurucunun ifadesine başvurmuştur. Başvurucu ifadesinde olayları protesto etmek için olay günü adliyeye geldiğini ve adaletten kan aktığını simgelemek için adliye kapısını kırmızı boyayla boyadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca kendisinin resim bölümü öğrencisi olduğunu, yaptığı eylemin performans sanatı olduğunu ve düşüncelerini bu şekilde ifade ettiğini belirterek üzerine atılı suçlamaları kabul etmediğini ifade etmiştir.

9. Yapılan soruşturma sonucunda başvurucu hakkında kamu malına zarar verme suçundan 21/5/2014 tarihinde iddianame tanzim edilmiştir. Başsavcılık iddianamesinde, kamera görüntüleri doğrultusunda başvurucunun adliye kapısına kırmızı renkte bir boya fırlatarak kirletmek suretiyle zarar verdiği tespitiyle başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir.

10. İddianamenin kabulüne karar vererek kovuşturmaya başlayan Ankara 17. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) açtığı duruşmanın 22/10/2014 tarihli ilk celsesinde başvurucunun

savunmasını dinlemiştir. Başvurucu savunmasında; resim bölümü öğrencisi olduğunu, yaptığı eylemin performans sanatı olduğunu, performans sanatının teknik olarak sanatçının kendi bedeniyle kitle önünde düşüncelerini ifade etmesi anlamına geldiğini, olay günü bir göstericinin vefat etmesi nedeniyle yapılan duruşmada yargılananların tutuklu olmamasına tepki olarak adliye binasını boyadığını, boyanın silinebilir olması nedeniyle zarara yol açmayacağını, bu nedenle suçun unsurları itibarıyla oluşmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme tarafından soru yöneltilmesi üzerine başvurucu, görüntülerdeki kişinin kendisi olduğunu ve döktüğü boyanın yağlı boya olduğunu belirtmiştir.

11. Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda başvurucunun kamu malına zarar verme suçunu işlediği sonucuna ulaşarak 6.000 TL adli para cezasına hükmetmiştir.

12. Mahkûmiyet kararına karşı başvurucu ve katılan vekili tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) yaptığı değerlendirme sonucunda 14/7/2020 tarihinde katılmaya ilişkin hükümlerin hukuka aykırı şekilde uygulandığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar vermiştir.

13. Bunun üzerine dosyayı yeniden ele alan Mahkeme, Bölge Adliye Mahkemesi kararındaki eksikleri tamamlayarak 4/3/2021 tarihinde başvurucunun kamu malına zarar verme suçundan 6.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmesine yeniden karar vermiştir. Mahkeme karar gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"Olay tarihinde kayıt ve fotoğraflar ile sanığın tevil yollu ikrarını içerir savunmasından sanığın Ankara Adliyesinin C kapısına kırmızı renkli boya atmak suretiyle kirletmek suretiyle kamu malına zarar verdiği; sanığın bozma öncesi alınan savunmasında eylemi bilerek ve isteyerek yaptığını, bu şekilde bir sanat icra ettiğini ve sanat biçiminin ise hukuka uygunluk nedeni olarak öne sürdüğü, bahsedilen sanat yapma tarzının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu anlamında hukuka uygunluk sebebi olarak öngörülmediği, sanığın bilerek ve neticesi oluşumuna isteyerek sebebiyet verdiği anlaşılmakla sanığın sübut bulan eylemi nedeniyle cezalandırılması cihetine gidilmiştir."

14. Mahkûmiyet kararına karşı başvurucu tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuşsa da Bölge Adliye Mahkemesi 14/10/2022 tarihli kararı ile istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında şu hususları belirtmiştir:

"TCK'nın 'Mala zarar verme' başlıklı 151. maddesinin birinci fıkrasında; 'Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hâle getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.' şeklinde mala zarar verme suçunun basit şekli düzenlenmiş, 152. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında da on bent hâlinde suçun nitelikli hâlleri sayılmıştır. Kamu malına zarar vermek ise nitelikli haller kapsamında düzenleme altına alınmıştır. Mala zarar verme suçunun gerçekleşebilmesi için failin, başkasına ait taşınır veya taşınmaz bir mala, TCK'nın 151/1. maddesinde sayılan ve maddede; 'kısmen veya tamamen yıkmak, tahrip etmek, yok etmek, bozmak, kullanılamaz hâle getirmek veya kirletmek' şeklinde belirtilen seçimlik hareketlerden herhangi biriyle zarar vermiş olması gerekmektedir.

Anılan maddenin gerekçesinde de; 'Suçun konusu, başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz maldır. Suç, başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malın kısmen veya tamamen yıkılması, tahrip edilmesi, yok edilmesi, bozulması, kullanılamaz hâle getirilmesi veya kirletilmesiyle oluşur. Bu bakımdan, söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketlerden kirletme, örneğin; başkasına ait binanın duvarına yazı yazmak, afiş veya ilan yapıştırmak, resim yapmak suretiyle gerçekleştirilebilir.' açıklamalarına yer verilmiştir.

Kanuni düzenleme göz önüne alındığında, mala zarar verme suçu genel kastla işlenebilen bir suçtur. Suçun oluşması için failin belirli bir amaç ya da saikle (özel kast) hareket etmesine gerek yoktur. (Ceza Genel Kurulu 2015/336 E., 2018/652 K.)

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda somut olayda yapılan savunma bakımından sanığın zarar verme kastının bulunmadığı, sanatını icra ettiği gibi gerekçeler suçun oluşumu yönünden herhangi bir hukuki değer oluşturmadığı gibi bu seçimlik hareketin hangi amaçla yapıldığının ayrımı da kanun bakımından düzenleme altına alınmamıştır. Bu nedenle kanundaki tipe uygun eylem kamu malına zarar verme suçunu oluşturduğundan sanık hakkında ilk derece mahkemesince cezaya hükmedilmesinde isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmıştır.

Yargılama sürecindeki işlemlerin yasaya uygun olarak yapıldığı, delillerin gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, vicdanî kanının dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eylemlerin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, eylemlere uyan suç tipi ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşıldığından; ilk derece mahkemesi mahkûmiyet hükümlerinde usul ve esasa ilişkin herhangi bir aykırılık bulunmadığından sanığın istinaf kanun yolu başvurusu yerinde görülmemiş olmakla,"

15. Nihai karar başvurucu tarafından 2/1/2023 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Mala zarar verme" başlıklı 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Mala zarar vermenin nitelikli halleri" başlıklı 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(1) Mala zarar verme suçunun; a) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararlanmasına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında, ... İşlenmesi halinde, fail hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

B. Uluslararası Hukuk

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesi şöyledir:

"1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. ... 2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen Bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, (...) için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü, demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardandır. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini yinelemektedir. AİHM'e göre -10. maddenin ikinci paragrafı saklı tutulmak üzere- ifade özgürlüğü; sadece toplum tarafından kabul gören, zararsız veya ilgisiz kabul edilen "bilgi" ve "fikirler" için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. Bu; yokluğu hâlinde "demokratik bir toplum"dan söz

edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (AİHM [GK], B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; AİHM [BD], B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 101).

20. AİHM bir Türkiye kararında (B. No: 17561/04, 15/6/2010), başvuruculların Uluslararası Para Fonu heyeti ve F Tipi ceza infaz kurumlarını protesto etmek amacıyla yabancı bir konsolosluk önünde düzenlemek istedikleri gösterinin kolluk görevlilerince engellenmesi ve başvurucular hakkında -beraat kararı verilmiş olsa bile- ceza davası açılmasını Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamında incelemiştir. Başvuruya konu olayda, kolluk güçlerinin müdahalesi sonrasında göstericiler ve güvenlik güçleri arasında çatışma yaşanmış, göstericiler güvenlik güçlerine yumurta ve boya atmış, bu sırada bazı katılımcılar yaralanmıştır. Cumhuriyet savcılığı, kolluk görevlileri hakkında yapılan kötü muameleye ilişkin şikâyetler üzerine kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Ayrıca başvuruculların da aralarında bulunduğu 55 kişi hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefetten açılan ceza davasında ise ceza mahkemesi, eylemin demokratik bir tepki olduğuna dair Yargıtay içtihadına ve Sözleşme'nin 11. maddesine atıf yaparak suçun kanuni unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir (anılan karar, §§ 2-10).

21. Anılan kararda AİHM, ulusal mahkemenin karar gerekçesinde, gösterinin yapıldığı yer nedeniyle herhangi bir güvenlik riski ya da kamu düzeninin bozulması ihtimali bulunduğuna dair hiçbir değerlendirmeye yer vermediğini tespit etmiştir. Ayrıca AİHM, başvuruculların 2911 sayılı Kanun'a muhalefetten açılan davada beraat ettiklerine, dolayısıyla başvuruculların yasal düzenlemeyi ihlal etmediğinin yerel mahkemece kabul edildiğine dikkat çekmiştir. Buna ek olarak kararda, ulusal mahkeme kararında Sözleşme'nin 11. maddesine atıf yapıldığı ve başvuruculların gösteriye katılımı ile basın açıklaması yapmalarının demokratik bir ifade biçimi olarak nitelendirildiği vurgulanmıştır (anılan karar, § 26). Bu çerçevede AİHM, güvenlik güçlerinin müdahalesinin ve başvurucular hakkında ceza davası açılmasının orantısız tedbirler olduğunu değerlendirmiş; anılan müdahalelerin kamu düzeninin korunması bakımından gerekli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır (anılan karar, §§ 27, 28).

22. AİHM bir Bulgaristan kararında (B. No: 10783/14, 6/4/2021), şehir meydanında bulunan ve kimliği belirlenemeyen kişilerce kırmızı ve beyaza boyanarak "Noel Baba" figürüne benzetilen bir heykelin üzerine başvurucunun bir politik protesto kapsamında "Noel Baba" şapkası ve "istifa" yazılı bir çuval yerleştirdiği için cezalandırmasını ifade özgürlüğü kapsamında incelemiştir. Başvurucuya uygulanan para cezası yaptırımının (51 avro) sabıka kaydına da işlemediği için oldukça hafif olup başvurucu tarafından kolaylıkla ödendiğini belirten AİHM, başvurucunun siyasi bir figür olması ve dile getirdiği eleştirinin sanatsal hiciv yoluyla siyasi bir eleştiri olması nedeniyle mağdur sıfatına yönelik hükûmet itirazını kabul etmeyerek esas incelemesi yapmıştır. Müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacında sorun görmeyen AİHM, ölçülülük incelemesinde kamusal anıtların taşıdıkları öneme binaen çeşitli yaptırımlarla korunmaya çalışılmasının anlaşılabilir bir durum olduğunu ancak başvurucunun eyleminin herhangi bir şekilde şiddet içermeyip söz konusu anıta da bir zarar vermediğini vurgulamıştır. Nitekim başvurucunun anıta yerleştirdiği şapka ve çuval görevlilerce kolaylıkla kaldırılabilmiş, ayrıca başvurucunun anıtı boyayan kimliği belirsiz kişilerle iş birliği içinde hareket ettiği de ileri sürülmemiştir. Öte yandan AİHM, başvurucunun eyleminin esasen anıtın taşıdığı kutsallığa yönelen bir tepkiden ziyade o dönem devam eden siyasi protestolarla bağlantılı olduğunu belirtmiş ve müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmadığı değerlendirmesiyle ihlal sonucuna ulaşmıştır.

23. AİHM bir başka Bulgaristan kararında (B. No: 52358/15, 30/11/2021), şehir merkezinde yer alan ve tarihsel öneme sahip bir anıta yazı yazılması nedeniyle başvurucular hakkında verilen mahkûmiyet kararının ifade özgürlüğünü ihlal edip etmediğini incelemiştir. Anılan kararda, her ne kadar söz konusu eylem anıtı kirletme potansiyeli taşısa da fiilen bir zarar vermediği durumlarda cezai yaptırımın demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığının daha dikkatli değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. AİHM, yapılacak değerlendirmede; eylemin niteliği, başvuruculaların amacı, verilmek istenen mesaj, anıtın toplumsal ve tarihî anlamı ile toplum nezdinde taşıdığı değerin dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu vurgulamıştır (anılan karar, § 76). Bu kapsamda AİHM, öncelikle çözülmesi gereken hususun eylemin anıta kalıcı bir zarar verip vermediği olduğunu açıklamıştır.

24. Aynı kararında AİHM, somut olayda anıta geri döndürülemez bir zarar verildiğini gösteren herhangi bir delilin bulunmadığını ve eylemin bu düzeyde anıtı etkilemediğini değerlendirmiştir. Buna ek olarak AİHM, eylemin dönemin hükûmetine yönelik uzun süredir devam eden toplumsal hoşnutsuzluk bağlamında, başvuruculaların politik görüşlerini açıklamak amacıyla gerçekleştirildiğini, komünist rejimin tartışmalı tarihî mirasına yönelik bir eleştiri taşıdığını belirtmiş; toplumsal değerlere yönelik bir aşağılamayı amaçlamadığını vurgulamıştır. Sonuç olarak AİHM, verilen para cezasının miktar olarak düşük olmasına rağmen, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilememesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir (anılan karar, §§ 78-84; benzer yönde değerlendirmeler için bkz. B. No: 10783/14, §§ 54-59).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 3/9/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu, bir göstericinin toplumsal bir olayda polis tarafından öldürülmesine ilişkin yürüyen yargılamadaki tutuklama tedbirine ilişkin tasarrufun toplum vicdanını yaraladığı düşüncesiyle gösterdiği sanatsal tepkinin yargı mercilerince hiç tartışılmaksızın hakkında kamu malına zarar verme suçundan mahkûmiyet kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu özellikle protesto eyleminde kullandığı boyanın silinebilir nitelikte olduğu iddiasının ve performans sanatına dair sunduğu akademik bilgi delilinin yargı makamlarınca dikkate alınmamasından yakınmaktadır. Bu kapsamda başvurucu, AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarını referans göstererek hakkındaki mahkûmiyet hükmünün demokratik toplumda gerekli ve orantılı olmadığını iddia etmiştir.

27. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararlarda da belirtildiği üzere başvurucunun şikâyetinin esası bakımından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü şikâyetleri yinelemiştir.

B. Değerlendirme

28. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. ... Bu hürriyetlerin kullanılması, ... başkalarının şöhret veya haklarının, ... veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak

yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir."

29. Anayasa'nın "Bilim ve sanat hürriyeti" başlıklı 27. maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

31. Başvurucu katıldığı bir protesto eyleminde adliye binasının kapısına kırmızı boya atma eylemi nedeniyle kamu malına zarar verme suçundan adli para cezasıyla cezalandırılmıştır (bkz. § 13). Başvurucunun gerçekleştirdiği eylemin niteliği ve yöneldiği amaç dikkate alındığında başvurucu hakkında hükmedilen cezanın başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale olduğunun kabul edilmesi gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

33. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

34. Müdahaleye dayanak olan 5237 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin (bkz. §§ 16-17) belirli ve öngörülebilir olduğu, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

35. Başvurucunun cezalandırılmasına ilişkin kararın Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

36. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir ((emsal karar) [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; (emsal karar) [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; (emsal karar) [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

37. Demokrasiyle yakın ilişkisi nedeniyle ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (B. No: 2014/12151, §§ 53-55; B. No: 2013/9343, §§ 70-72; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 96). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. B. No: 2014/12151, § 51; B. No: 2013/9343, § 68; B. No: 2014/6128, § 51). İfade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız veya ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil, aynı zamanda incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir ((emsal karar) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35).

38. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemiştir. İfade özgürlüğü; siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır ((emsal karar) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; (emsal karar) [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40).

39. İfade türleri bakımından bazı ifadeler diğerlerine göre daha fazla koruma görür. Hukuken en geniş koruma siyasi ifadelere sağlanır ((emsal karar) [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 98; B. No: 2013/8503, § 58). Siyasi tartışma özgürlüğü tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi olup hükûmetler hem en ağır eleştirilere hoşgörü göstermekle hem de öngördükleri sınırlayıcı önlemlerin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğurmasını engellemekle yükümlüdür (B. No: 2014/12151, §§ 64, 67-69; B. No: 2013/8503, §§ 68-70, 78, 79). Sanatsal ifadeler, siyasi ifade olarak nitelendirildiğinde sağlanan korumanın kapsamı daha geniş olmalıdır. Dolayısıyla siyasi içerikli sanatsal ifadelerin diğer ifade türlerinden daha fazla koruma görmesi beklenir ((emsal karar) [GK], B. No: 2014/5433, 11/7/2019, § 76).

40. Dolayısıyla sanat yoluyla ifade özgürlüğünün kullanımının söz konusu olduğu durumlarda yapılması gereken başvuruya konu müdahaleye olayın bütünlüğü içinde bakmak, ifade özgürlüğüne getirilen müdahalenin "ölçülü" olup olmadığını ve müdahaleyi haklı kılmak için yargı makamlarınca gösterilen gerekçelerin inandırıcı, bir başka deyişle "ilgili ve yeterli" olup olmadığını belirlemektir ((emsal karar) [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 39; B. No: 2014/12151, §§ 24, 58; B. No: 2014/6128, § 52). Bunu yaparken Anayasa Mahkemesi, kamu gücünü kullanan organların ve yargı mercilerinin Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ve daha önce ortaya koyduğu ilkelerle uyumlu olan standartları uyguladıklarına ve ayrıca maddi olayları kabul edilebilir bir şekilde takdir ederek karar verdiklerine ikna olmalıdır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Eldeki başvuruda, kamuoyunda "Gezi Olayları" olarak bilinen hadiseler sırasında bir göstericinin polis tarafından açılan ateş sonucunda vefat etmesi olayına ilişkin yürütülen ceza davasının ilk celsesinde, sanıkların tutuksuz yargılanması nedeniyle yapılan yargılamayı protesto etmek amacıyla adliye binası önünde bir grup toplanmıştır. Grup adliye binası dışında sloganlar atmış ve dövizler asmıştır. Ayrıca protestolar çerçevesinde başvurucu kırmızı bir boyayı adliye binasının kapısına fırlatmış ve kapı boyanmıştır. Bunun üzerine yürütülen ceza davası sonucunda da başvurucu hakkında kamu malına zarar verme suçundan yargı mercileri tarafından adli para cezası verilmiştir.

42. Anayasa Mahkemesi, çok sayıda vermiş olduğu kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın ilgili maddelerini ihlal edeceğini ifade etmiştir (diğerleri arasından bkz. (emsal karar) [2. B.], B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 46; (emsal karar) [1.

B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; B. No: 2014/6128, § 56; (emsal karar) [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53; (emsal karar) [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 127). O hâlde Anayasa Mahkemesince çözümlenmesi gereken mesele, yargı mercinin başvurucuya yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğunu ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığıdır. Bunun için yargı mercilerince bütüncül yaklaşım ilkesinin bir gereği olarak, başvurucunun ifade özgürlüğü ile kamu düzeninin korunmasına yönelik alınacak önlemler arasında yapılacak dengeleme işleminde protesto eyleminin niteliğine, amacına, bağlamına, protesto edenin kimliğine, yapılma zamanına, meydana getirdiği zarara ve muhtemel etkilerine bütün bir şekilde bakılarak inceleme yapılması beklenmektedir. Dolayısıyla mevcut başvurudaki inceleme de Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararlardaki başvurucunun mahkûmiyeti için gösterilen nedenlerle sınırlı olacaktır.

43. Bu doğrultuda başvuruya konu olayda başvurucu, kamuoyunun belli bir kısmı tarafından da yakından takip edilen bir davada yargı mercilerince verilen karara karşı tepkisini gösterebilmek ve toplumun farkındalığını arttırabilmek amacıyla adliye binasına boya fırlatarak barışçıl bir protesto eylemi gerçekleştirdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu gerçekleştirmiş olduğu eylemi, kendisinin resim bölümü öğrencisi olması nedeniyle sanatsal yollarla yaptığını belirtmiştir. Anayasa'nın 26. maddesinin yalnızca ifade edilen fikir ve bilgilerin içeriğini değil bunların ifade ediliş biçimlerini de koruma altına aldığı unutulmamalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. B. No: 2013/1461, § 105). Dolayısıyla başvurucunun şiddet içermeyen eyleminin ifade özgürlüğü kapsamında kalan, kendisini dile getirmeye yönelik bir yöntem olduğu konusunda herhangi şüphe bulunmamaktadır. Ancak başvuruya konu olayda zarara uğratıldığı iddia edilen yapı bir adliye binasıdır. Kabul edilmelidir ki; tarihî eserlere, anıtlara, kamu hizmetleri için tahsis edilmiş binalara verilecek olan zararlarda kamu mercilerinin daha hassas davranması beklenecektir. Zira tüm toplumun kullanımına sunulmuş kamu binalarını ve tarihî eser niteliğindeki yapıtları tahrip edebilecek veya fiziksel görünümlerine zarar verebilecek eylemleri caydırmak için tasarlanan orantılı yaptırımlar da dâhil olmak üzere alınacak önlemler, bu tür eylemlere ilham veren saikler ne kadar meşru olursa olsun demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilebilecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. §§ 20-24). Nitekim kanun koyucu da bu durumu dikkate alarak kamu malına zarar verilmesini cezanın nitelikli hâli olarak düzenlemiştir (bkz. § 17).

44. Öte yandan yargının işleyişine ilişkin meseleler kamu yararına ilişkin tartışmalar alanındadır. Bu çerçevede onun toplum için özel görevini hesaba katmak gerekir. Hukuk devletinin temel değeri olan adaletin teminatı olarak yargı, vatandaşların güvenine sahip olmalıdır. Hâkimlerin, adalet sisteminin işlemesi için vazgeçilmez önemi ile hem yargılamalardaki diğer dava süjelerine hem de genel olarak halka güven telkin etmesi gereken rolleri gözönüne alındığında hakaret içeren ve küçük düşürücü ifadelerden korunmaları gerekir. Özellikle hâkim ve savcıların konumları gereği bunlara cevap verememesi de dikkate alındığında bu husus önem kazanmaktadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. B. No: 2013/3178, § 48). Bununla birlikte elbette yargı makamlarının hukuki yorumları ve dolayısıyla yargı kararları da demokratik bir toplumda eleştiriden bütünüyle muaf değildir. Hatta yargı makamlarını doğrudan hedef göstermeyen ve şiddet içermeyen eleştirilerde daha dikkatli bir değerlendirme yapılması elzemdir.

45. Dolayısıyla başvuruya konu olayda da olduğu gibi eleştiri amacıyla kamuya tahsis edilmiş binalara yönelik kalıcı bir zarara neden olmayan bir eylemin mala zarar verme suçunu oluşturup oluşturmayacağının daha özenli bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Hakeza AİHM'de benzer bir yaklaşım göstererek şiddet içeriğine sahip olmayan barışçıl niteliğe haiz ve geri döndürülmez bir zarara yol açmayan benzer eylemlere ilişkin

müdahalelerin demokratik toplum için gerekli olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 22-24).

46. İncelenen başvuruda da yargı mercileri yukarıda belirtilen kriterler kapsamında herhangi bir değerlendirme yapmaksızın başvurucunun "kirletme" şeklindeki eyleminin mala zarar verme suçunu -kanun gerekçesinde seçimlik hareketler arasında sayıldığını belirterek- oluşturduğu gerekçesiyle adli para cezası verilmesine hükmetmiştir. Oysa başvurucu, başvuruya konu eylemin ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu ve protesto eylemini şiddet içermeyen sanatsal yollarla dile getirdiğini iddia etmiş, buna karşın yargı makamları başvurucunun bu iddialarını neredeyse hiç dikkate almadan bir değerlendirme yaparak mahkûmiyet hükmü kurma yolunu tercih etmiştir. Keza başvuruya konu suç bakımından zarar unsurunun tespiti için önem arz eden boyanın silinebilir olup olmadığına ilişkin iddianın da basit bir araştırmayla karşılanabilir olmasına rağmen yargı mercileri bu konuda da bir araştırma yoluna gitmemiş ve bu konuda herhangi açıklamada bulunmamıştır. Bu durumda yargı mercileri başvuruya konu eylemin barışçıl bir niteliğe sahip olup olmadığını, eylemin niteliği ve bağlamını, başvurucunun suçun unsuruna ilişkin ileri sürdüğü esaslı iddiaları bir bütün olarak ele almaksızın cezalandırma yoluna gitmiş, bu suretle başvurucunun ifade özgürlüğüne yaptığı müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığını açıklamamıştır.

47. Netice itibarıyla yukarıda yapılan tespitler kapsamında yargı mercileri tarafından sunulan gerekçenin davanın temeliyle ilgili maddi ve hukuki sorunların açıklığa kavuşturulması bakımından ilgili ve yeterli olduğu kabul edilemez. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Bir üye bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır. İki üye bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

49. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. (emsal karar) [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; (emsal karar) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; (emsal karar) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE iki üyenin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 17. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2020/1018, K.2021/277) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/9/2026 tarihinde karar verildi.

(Not: Karara ekli farklı gerekçe ve karşıoy yazıları bu derlemeye alınmamıştır; heyet, raportör, başvurucu ve vekil adları ile emsal kararlarda geçen kişi adları çıkarılmıştır. Tam metin Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankasında B. No: 2023/7496 ile yayımlanmıştır.)